

*De 5 februariherdenking op de
Eerebegraafplaats Bloemendaal*

De 5 februariherdenking op de Eerebegraafplaats Bloemendaal

5 februariherdenking

Sinds 1946 wordt op de Eerebegraafplaats Bloemendaal ieder jaar de 5 februariherdenking gehouden. Die dag worden alle medewerkers van verzetskrant *Het Parool* herdacht die de Tweede Wereldoorlog niet hebben overleefd. Ook wordt er stilgestaan bij de Paroolmedewerkers die door hun verzetswerk terecht kwamen in gevangnissen en concentratiekampen.

De datum 5 februari is symbolisch. Op deze dag in 1943 zijn op de Leusderheide dertien Paroolmedewerkers gefusilleerd. Zij waren door het Duitse *Kriegsgericht* in Utrecht ter dood veroordeeld, in een geruchtmakend proces dat bekend werd als het 'eerste Paroolproces'. De dertien slachtoffers werden begraven in een anoniem massagraf. Twaalf van hen zijn na de bevrijding op de Eerebegraafplaats Bloemendaal herbegraven. Op verzoek van de nabestaanden kwamen zij hier bij elkaar te liggen. Alleen Wim Gertenbach is op een andere plek herbegraven. Hij kreeg een laatste rustplaats op de Algemene Begraafplaats Noorderduin Zandvoort, bij zijn vrouw en drie kinderen die in april 1945 omkwamen bij een bombardement op Haarlem. Zijn graf wordt ieder jaar op 5 februari voorafgaand aan het bezoek aan de Eerebegraafplaats bezocht.

Naast de slachtoffers van het eerste Paroolproces zijn op de Eerebegraafplaats nog twintig mannen begraven die tijdens de bezetting actief waren voor het illegale Parool. Zij werden op heel uiteenlopende plekken en momenten opgepakt. Sommigen van hen stonden terecht en kregen vanwege hun verzetswerk voor het illegale Parool de doodstraf. Anderen werkten weliswaar voor *Het Parool*, maar werden vanwege ander illegaal werk opgepakt en ter dood veroordeeld. Meerdere slachtoffers zijn standrechtelijk gefusilleerd, bijvoorbeeld als represaille voor een actie door het verzet. Allemaal werden zij na hun fusillade in de duinen anoniem begraven. Na de bevrijding werden zij op verschillende plekken teruggevonden en op de Eerebegraafplaats waardig herbegraven.

Dit boekje geeft een korte levensschets van iedereen die betrokken was bij het illegale Parool en op de Eerebegraafplaats Bloemendaal een laatste rustplaats kreeg. Bij ieder van hen is het grafvak vermeld. Achter in dit boekje vindt u een plattegrond van de Eerebegraafplaats en een index waarmee u elk graf vindt.

De jaarlijkse 5 februariherdenking wordt georganiseerd door Stichting Democratie en Media (SDM), voorheen Stichting Het Parool. Stichting Het Parool werd al tijdens de bezetting – op 14 september in 1944 – in het diepste geheim door de top van het illegale Parool opgericht. Als rechtsvorm om de verzetskrant na de bevrijding als legaal dagblad te kunnen voortzetten, maar ook om de ‘nagelaten betrekkingen’ te kunnen ondersteunen. Ofwel: Paroolmedewerkers die door hun verzetswerk hulpbehoevend waren geworden én familieleden van Paroolmedewerkers die van het leven werden beroofd. De 5 februariherdenking past bij de ‘zorg voor nabestaanden’. SDM blijft deze jaarlijkse herdenking organiseren. Net als SDM zich in de geest van de oprichters blijft inzetten voor een pluriforme pers, vrije meningsvorming en een weerbare democratie.

Eerste Paroolproces

In december 1942 begon in Utrecht een geruchtmakend proces dat bekend zou worden als 'het eerste Paroolproces'. Voor het *Kriegsgericht*, een Duitse militaire rechtbank, stonden 23 mannen terecht. Ze werden ervan beschuldigd dat ze betrokken waren bij verzetskrant *Het Parool*.

Een aantal aangeklaagden kwam uit Amsterdam, waar ze een verspreidersgroep hadden gevormd. Ze waren opgepakt na verraad. Twintigers waren het; de jongste achttien. Ze kenden elkaar uit de Arbeiders Jeugdcentrale (AJC), de socialistische jeugdbeweging van de SDAP (voorloper van de PvdA). De Duitse bezetter had de AJC verboden, maar in Amsterdam bleven leden elkaar in het geheim ontmoeten. Ze hadden nauwelijks bedenktijd nodig gehad toen ze werden gevraagd om de verzetskrant te gaan verspreiden. Daarover hoefde je niet te twijfelen, dat deed je.

Wie tevens terechtstond was Frans Goedhart, de oprichter van *Het Parool*. Frans was samen met redactielid Herman 'Stuuf' Wiardi Beckman opgepakt op het strand van Scheveningen. Ook dat gebeurde na verraad, toen ze in het holst van de nacht lagen te wachten op een Engels schip dat hen naar Groot-Brittannië zou brengen. Stuuf kwam in een ander proces terecht te staan, werd naar concentratiekamp Dachau gestuurd en daar vermoord.

In de beklagdenbank zaten ook Parooldrukker Wim Gertenbach en zijn medewerkers uit Zandvoort. Dat de Duitsers hen konden oppakken, kwam door notities in een boekje dat Frans Goedhart bij zijn arrestatie op zak had.

Een aantal Hagenezen maakte de groep verdachten compleet. Zij waren lid van een verzetsgroep die in hun stad *Het Parool* onder de naam *Vrijheid* verspreidde. De Duitsers kwamen hen op het spoor door arrestaties in de Haagse OD-verzetsgroep, waarmee de Vrijheidsgroep contact had.

De vier Duitse advocaten die de verdachten bijstonden, mochten de dossiers van hun cliënten niet inzien en kregen elke verdachte van tevoren maar vijf minuten te spreken. Wie van de verdachten geen Duits sprak, kon met zijn advocaat sowieso geen zinnig gesprek voeren. In het proces, dat zes dagen duurde, vielen zeventien doodvonnissen. Piet Paap, IJs de Jong en Piet Vink kregen gratie en overleefden de oorlog. Frans Goedhart kon ontsnappen. Het doodvonnis van dertien mannen werd voltrokken. Zij werden op 5 februari 1943 op de Leusderheide gefusilleerd en daar in een anoniem massagraf begraven.

Van degenen die terechtstonden en niet ter dood veroordeeld werden, kwamen drie mannen om in een concentratie- of vernietigingskamp: Jacob Barzilay werd in Sobibor vermoord, Cornelis Teeuwssen en Jacob Frank kwamen om in Auschwitz. Hier stierven ook twee verdachten die helemaal geen proces kregen: David Vos en Jacob Presser.

Robert Willem Douma (30 december 1918 - 5 februari 1943)

Rob Douma woonde in Amsterdam, was single, werkte als kantoorbediende en was in zijn vrije tijd sportleider bij de AJC. Najaar 1940 werd hij door AJC'er Arie Addicks betrokken bij de verspreiding van de *Nieuwsbrief van Pieter 't Hoen*, de voorloper van verzetskrant *Het Parool*. Met de groep-Addicks plakte hij ook protestaffiches aan en was hij betrokken bij relletjes met NSB'ers.

Rob werd in de nacht van 16 op 17 september 1941 gearresteerd, na verraad door de geestelijk beperkte AJC'er Henk Buter. In het eerste Paroolproces werd hij ter dood veroordeeld. 'Heb ik geen mooi leven achter de rug?' schreef hij in zijn afscheidsbrief. 'Ja! Ik kan zeggen met mijn 24 jaren: ik heb iets verricht, ik heb iets gedaan om volgens mijn overtuiging de wereld een beetje beter te maken.'

IK BEN BIJ U TOTDAT DE SLUIER VALT EN ZIET GIJ ZIJT BIJ MIJ

grafvak 1

Krijn Martinus Breur (25 mei 1917 - 5 februari 1943)

Journalist Krijn Breur was in zijn studententijd lid van de AJC. Omdat hij in 1937-38 in de Internationale Brigade had meegevochten in de Spaanse Burgeroorlog, verklaarde de Nederlandse regering hem na thuiskomst stateloos. Krijn kon hierdoor moeijlijk een vaste baan krijgen; hij verdiende zijn brood onder meer met artikelen voor de Arbeiderspers. Tijdens de bezetting begon hij al gauw met het verspreiden van de communistische verzetskrant *De Waarheid*. Hij deed spionagewerk en hielp Joden aan een onderduikplek en valse papieren. Tot hij in november 1942 werd gearresteerd.

Krijn was niet betrokken bij het illegale Parool, maar raakte in gevangenschap nauw bevriend met de Paroolmedewerkers die terechtstonden in het eerste Paroolproces. Hij werd tegelijk met hen gefusilleerd. In 1946 zijn zij op verzoek van de nabestaanden daarom op de Eerebegraafplaats Bloemendaal samen herbegraven.

LIEVER STAANDE STERVEN DAN KNIELENDE LEVEN

grafvak 1

Willem Frederik Gerrese (14 januari 1910 - 5 februari 1943)

Wim Gerrese groeide op als pleegkind van zijn tante Wilhelmina Kockx, die nog een pleegzoon had: Joop van Leeuwen. Wim werd typograaf, bleef ongehuwd en ging werken in de drukkerij van Wilhelmina. Wim werd haar compagnon, net als Joop. Vanaf september 1941 drukten ze verzetskrant *Vrijheid*, de Haagse editie van *Het Parool*. De oplage liep op tot zo'n duizend stuks.

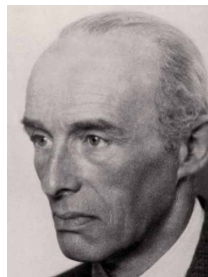

Op 5 februari 1942 werden Wim, Joop en Wilhelmina in hun drukkerij gearresteerd door Poos en Slagter, twee Nederlandse rechercheurs die voor de Duitse *Sicherheitsdienst* werkten. Wim probeerde zijn pleegmoeder te sparen. Hij bekende dat hij met Joop *Vrijheid* had gedrukt, maar zei dat Wilhelmina er 'vreselijk op tegen' was. Wim en Joop werden in het eerste Paroolproces ter dood veroordeeld. Wilhelmina overleefde: zij werd op 11 augustus 1942 vrijgelaten.

grafvak 1

Wibo Sjerp Lans (14 maart 1884 - 5 februari 1943)

De woning van Wibo Lans en zijn vrouw Elisabeth was het zenuwcentrum van de Haagse Vrijheidsgroep. Hier werd de uitgave van *Vrijheid* gecoördineerd, de Haagse editie van *Het Parool*. Wibo zette *Vrijheid* op met zijn zwager Koos Vorrink, bekend SDAP-politicus en redactielid van het illegale Parool. Vanuit Amsterdam werd telkens één exemplaar naar Den Haag gebracht, waar dit werd overgetypt, gestencild en later gedrukt. De Haagse editie kreeg bewust een andere naam: om de Duitsers op een dwaalspoor te brengen.

Wibo werd op 2 februari 1942 gearresteerd. Hij werd in het eerste Paroolproces ter dood veroordeeld, maar bleef hoop houden op gratie. Tot hij op 5 februari 1943 te horen kreeg wat er die dag te gebeuren stond. Zoals al zijn kameraden had hij 'de boodschap kalm opgenomen', schreef hij in zijn afscheidsbrief.

HET HART DAT HET NIET LATEN KAN SCHUWT NIMMER HET GEVAAR.
MEDE TER HERINNERING AAN ZIJN ZOON HANS. 31 JULI 1923 - 2 APRIL 1945

grafvak 1

Adrianus Johannes van Leeuwen (4 juni 1906 - 5 februari 1943)

Joop van Leeuwen was zestien toen hij als wees bij Wilhelmina Kockx in huis kwam. Joop groeide er op met een pleegbroer, Wim. Beide bleven ongehuwd, werden typograaf en compagnon van Wilhelmina, die in Den Haag een drukkerij runde. In september 1941 begonnen ze met het drukken van *Vrijheid*, de Haagse editie van *Het Parool* die tot dan toe in de woning van Wibo Lans werd gestencild.

In januari 1942 sloegen arrestaties in de Haagse OD-verzetsgroep over naar de Vrijheidsgroep. De arrestaties volgden elkaar snel op. Drie dagen nadat Wibo Lans was opgepakt, werden ook Joop, Wim en Wilhelmina gearresteerd. Wibo was tijdens zijn verhoren mishandeld. Hij was onder de zware druk bezweken en had hun namen prijsgegeven. Joop en Wim werden in het eerste Paroolproces ter dood veroordeeld. Wilhelmina werd vrijgelaten.

grafvak 1

Herman Jan Meinardi (19 juni 1913 - 5 februari 1943)

Herman Meinardi werkte bij het Rijksbureau voor Metalen in Den Haag toen hij eind 1941 begon met de verspreiding van *Vrijheid*, de Haagse editie van *Het Parool*. Herman werd opgepakt tijdens de arrestatiegolf die de Vrijheidsgroep vanaf januari 1942 trof. Zijn naam stond in een schriftje van Wibo Lans, de leider van de groep die al eerder was gearresteerd.

Herman werd in het eerste Paroolproces ter dood veroordeeld. In afwachting van het antwoord op zijn gratieverzoek trouwde hij op 1 februari 1943 in het Oranjehotel met zijn verloofde, Philippina Valk. Frans Robbe trouwde die dag ook. Bertus Rima was getuige. De drie ter dood veroordeelden beloofden plechtig dat zij, als ze vrij mochten komen, een bruiloftsmaal zouden organiseren waar zij met hun vrouwen zouden aanzitten. Hun drie gratieverzoeken werden afgewezen.

HET ECHTE GAAT NOOIT VOOR HET NAGESLACHT VERLOREN. GOETHE

grafvak 1

Jacob Melkman (13 augustus 1902 - 5 februari 1943)

De Joodse Amsterdammer Jaap Melkman, vertegenwoordiger in elektrische apparaten, was lid van de SDAP. Samen met AJC'er Arie Addicks – een zoon van vrienden – zette hij een stencil- en verspreidingsorganisatie op: eerst voor de *Nieuwsbrief van Pieter 't Hoen*, later voor de opvolger hiervan, verzetskrant *Het Parool*. Jaap werd een van de hoofverspreiders.

Jaap dook onder toen er vanaf september 1941 een golf van arrestaties door de Amsterdamse verspreidersgroep ging. Op 1 februari 1942 werd hij op zijn onderduikadres aan de Nieuwe Prinsengracht gearresteerd. Jaap stond terecht in het eerste Paroolproces en werd ter dood veroordeeld. Zijn Joodse vrouw Gesina Melkman-Pezaro overleed in maart 1945 op haar onderduikadres in Baarn. Zij werd onder de naam Jacoba Brand-Visser begraven, waarna zij in maart 1946 onder haar werkelijke naam werd herbegraven (gecremeerd).

HIJ VIEL IN DE STRIJD VOOR VRIJHEID EN RECHT

grafvak 1

Lambert Grégoire Rima (7 maart 1907 - 5 februari 1943)

Bertus Rima woonde met zijn vrouw en twee dochters in Den Haag. In 1941 werd hij betrokken bij de verspreiding van *Vrijheid*, de Haagse editie van verzetskrant *Het Parool*. De naam *Vrijheid* was ontleend aan *Freiheit*, het woord waarmee Duitse socialisten elkaar in de jaren dertig groetten.

Bertus werd gearresteerd nadat arrestaties in de Haagse OD-verzetsgroep waren overgesprongen naar de Vrijheidsgroep. De ene arrestatie leidde tot de andere. Bertus kon worden opgepakt omdat zijn naam in een schriftje stond van Wibo Lans, de eerder gearresteerde leider van de groep. Bertus werd in het eerste Paroolproces ter dood veroordeeld. 'Ik weet met zekerheid dat jij de kracht zult hebben om onze lieve schatten op te voeden', schreef hij in zijn afscheidsbrief aan zijn vrouw. 'Maak jij ze sterk in 't leven.'

grafvak 1

Franciscus Robbe (27 september 1906 - 5 februari 1943)

Frans Robbe woonde in Den Haag. Tot het begin van de bezetting bezorgde hij bladen van De Arbeiderspers, de SDAP-uitgeverij die in juli 1940 in handen kwam van de NSB. Begin 1941 sloot Frans zich aan bij de OD-verzetsgroep. Datzelfde jaar raakte hij betrokken bij de Haagse Vrijheidsgroep. Hij hielp bij het vouwen en de verspreiding van *Vrijheid*, de Haagse editie van *Het Parool*.

Frans werd in het eerste Paroolproces ter dood veroordeeld. In afwachting van het antwoord op zijn gratieverzoek trouwde hij op 1 februari 1943 met zijn verloofde, Josefa Blaimschein. Herman Meinardi trouwde die dag ook. Voor de plechtigheid, waarbij hun ouders, broers en zussen aanwezig mochten zijn, werden zij vanuit concentratiekamp Vught naar het Oranjehotel gebracht. Daarna ging het terug naar Vught. Vier dagen later werden zij gefusilleerd.

BEDENKT STEEDS WAARVOOR IK VIEL EN DOOR WELK STELSEL

grafvak 1

Nicolaas Snijders (26 september 1918 - 5 februari 1943)

Amsterdammer Nico Snijders was lid van de SDAP en AJC. Hij werkte in een ijzergieterij, net als zijn tweelingbroer Cor. Medio 1940 wisten zij uit een wapendepot 21 revolvers te onttrekken en te verstopten in hun ouderlijk huis. Later dat jaar begon Nico met de groep van Arie Addicks met de verspreiding van de *Nieuwsbrief van Pieter 't Hoen*, later *Het Parool*.

Nico was ook betrokken bij relletjes met NSB'ers en op 31 augustus 1941 – de verjaardag van koningin Wilhelmina – liep hij demonstratief met een bloem in zijn knoopsgat door de Kalverstraat. Twee dagen hierna werd hij gearresteerd. De *Sicherheitspolizei* had een anonieme brief ontvangen waarin stond dat Nico illegale pamfletten verspreidde. Om huiszoeking te voorkomen – daar lagen wapens – bekende hij. Nico werd in het eerste Paroolproces ter dood veroordeeld.

TEGEN DE GEEST VERMOGEN DE BAJONETTEN NIETS. RUST IN VREDE

grafvak 1

Willem Adolf de Tello (30 januari 1901 - 5 februari 1943)

Wim de Tello had een lange staat van dienst als sportverslaggever voor de Arbeiderspers en als SDAP-gemeenteraadslid in Heemstede. In 1941 raakte hij betrokken bij het illegale Parool. Wim regelde een nieuwe drukker toen Jan Willem Dupker de verzetskrant niet meer durfde te drukken: Wim Gertenbach in Zandvoort, die voor de oorlog al SDAP-drukwerk had verzorgd.

In januari 1942 werd Wim Gertenbach gearresteerd en kwam de *Sicherheitspolizei* ook Wim de Tello op het spoor. In de drukkerij lag een pakketje bladen met zijn naam erop. Wim werd in het eerste Paroolproces ter dood veroordeeld. In zijn afscheidsbrief schreef hij zijn vrouw: 'Zeg tegen ieder van onze kennissen, die er zoo velen zijn van de partij en in Heemstede, dat ik mijn leven graag gegeven heb in de rotsvaste overtuiging, dat wij zegevieren.'

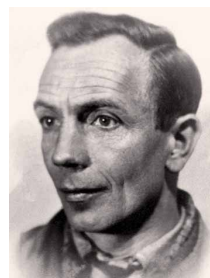

grafvak 1

Julius Bernardus Varwijk (30 juli 1904 - 3 februari 1943)

Julius Varwijk was bezorger bij een aardappel- en brandstoffenhandel in Den Haag. Vanaf medio 1940 verspreidde hij al verzetsbladen: de *Nieuwsbrief van Pieter 't Hoen*, *Het Parool*, *Vrij Nederland*, *Uit de woestijn* en *Vrijheid*. Voor Joodse landgenoten vervalste hij persoonsbewijzen.

Julius werd in juni 1942 gearresteerd, na verraad door een kennis. Hij stond terecht in het eerste Paroolproces en werd ter dood veroordeeld. 'Je weet dat wat ik heb gedaan, gedaan heb uit volle overtuiging', schreef hij in zijn afscheidsbrief aan zijn vrouw. En aan zijn 14-jarige zoon Jan: 'Eens zal je alles begrijpen. Denk erom, haat mag nooit je drijfveer zijn. Werk later mee om een betere wereld te scheppen.'

DE STILLE KRACHTEN ZULLEN EIND'LIJK OVERWINNEN. H. ROLAND HOLST

grafvak 1

Jan Cornelis Zwanenburg (14 februari 1920 - 5 februari 1943)

AJC'er Jan Zwanenburg werkte als tramconductor in Amsterdam. Met andere AJC'ers begon hij kort na de Nederlandse capitulatie het verzetsblad *De Vrije Nederlander*. Het blad werd door hen geschreven, gestencild en per post verstuurd. Een keer deelden ze het zelfs openlijk uit op straat. Najaar 1940 bracht Jan de groep in contact met die van Arie Addicks. Kort daarop gingen ze met Addicks de *Nieuwsbrief van Pieter 't Hoen* verspreiden, die later overging in *Het Parool*.

Jan werd opgepakt in de arrestatiegolf die volgde na het verraad door de geestelijk beperkte AJC'er Henk Buter. Jan werd in het eerste Paroolproces ter dood veroordeeld. Direct na uitvoering van het vonnis kregen zijn ouders hiervan bericht. Per post, met één zin, in het Duits. '*Weitere Angaben können nicht gemacht werden*', stond er nog bij.

IK HEB HET MORGENROOD GEZIEN EN WEET DE ZON KOMT OP. J. LAST

grafvak 1

Jacobus Goris (17 januari 1901 - 12 maart 1945)

Ko Goris was een actief bestuurder. Voor de oorlog was hij onder meer SDAP-raadslid in zijn woonplaats Zaandam. In de machinefabriek waar hij werkte, was hij als sociaal voorman voor veel collega's een vertrouwensman. In juni 1942 begon hij met het verspreiden van verzetskranten. Eerst *Het Parool*, later ook andere bladen en vanaf herfst 1944 vooral *Paraat* en *Strijd*. Soms wel 4000 stuks.

In januari 1945 werd Ko op heterdaad gearresteerd. In maart kwam hij terecht in het Huis van Bewaring aan de Weteringschans in Amsterdam. Twee dagen later werd hij met 29 anderen gefusilleerd: op het Eerste Weteringplantsoen, midden in de stad. De fusillade was een represaille voor een SD'er die was omgekomen in een vuurgevecht met verzetsmensen. Omwonenden en toevallige passanten moesten toekijken. Wie wegkeek, werd gedwongen toch te kijken.

VOOR DE VRIJHEID GAVEN ZIJ HUN LEVEN MOGEN WIJ DAARAAN WIJDING GEVEN.

grafvak 3

Pieter Franciscus Brittijn (17 maart 1902 - 12 maart 1945)

Pieter Brittijn vocht in mei 1940 als reservekapitein op de Grebbeberg. Na de capitulatie werd hij weer boekhouder in zijn woonplaats Medemblik. Hij verspreidde verschillende illegale bladen, waaronder *Het Parool*, tot deze door de spoorwegstaking moeilijker te krijgen waren. Pieter werd in Medemblik waarnemend hoofd van de verzetsorganisatie LO voor hulp aan onderduikers en hoofd van het NSF, dat voor financiering van het verzet zorgde. Ook was hij actief in de OD, die vooral bestond uit oud-militairen.

In februari 1945 werd Pieter gearresteerd, waarna hij op 12 maart met 29 anderen op het Eerste Weteringplantsoen in Amsterdam werd gefusilleerd. Een week later kregen de families bericht. Jaren later herinnerde zijn zoon zich nog precies hoe hij van school werd gehaald en het huis vol zat. 'Ze hebben zeker m'n vader doodgeschoten.'

RES. KAP. 8 R.I. DEN VADERLAND GETROUWE BLEEF HIJ TOT IN DEN DOOD

grafvak 3

Hendrik van Brenk (4 november 1915 - 17 december 1944)

Henk van Brenk werkte in de oorlog als chauffeur bij NV Werkspoor in Utrecht. Vanuit de Domstad nam hij vanaf eind 1942 *Het Parool* mee en verspreidde die in zijn woonplaats Maarssen. Hij raakte betrokken bij de hulp aan onderduikers en deed vanaf 1944 als lid van de KP-Maarssen mee aan sabotage van spoorlijnen, overvallen en de ontvangst van wapendroppings. Op 7 december 1944 werd hij bij een straatcontrole aangehouden met valse papieren en wapens.

Tien dagen na zijn arrestatie werd Henk met vier anderen in Wormerveer gefusilleerd, op de plek waar het verzet een binnenvaartschip had laten zinken vol met geroofde goederen en bestemming Duitsland. Henks stoffelijk overschot werd na de bevrijding teruggevonden in een grafkuil in het duingebied bij Overveen. Hij werd door zijn vrouw geïdentificeerd.

IK HEB GELOOFD, DAAROM SPRAK IK. PSALM 116:10A

grafvak 13

Willem Herbertus Jiskoot (29 december 1924 - 7 maart 1945)

Wilco Jiskoot deed spionagewerk en kwam in 1944 bij *Het Parool*. Hij onderhield het contact tussen de Paroolleiding in Amsterdam en de groep in Groningen die de verzetskrant in de drie noordelijke provincies verspreidde. Wilco zat in de organisatie van het dagelijkse Parool-nieuwsbulletin in Amsterdam, nam het initiatief voor het bulletin in Bilthoven en een illegaal weekblad in Baarn. In de Hongerwinter was hij een van de leiders van de ravitailleringdienst, de ploeg die voedsel voor Paroolmedewerkers regelde.

In januari 1945 werd Wilco in zijn kamer in Amsterdam gearresteerd. Met veertien anderen werd hij in Haarlem gefusilleerd, als vergelding voor de liquidatie van NSB-agent Zirkzee door het verzet. De Amsterdamse editie van *Het Parool* herdacht Wilco en roemde 'de bescheiden aard en de belangeloze eerlijkheid van deze twintig jarige jongen'.

TROUW GAAF EN REIN WAS HEEL ZIJN ZONNIG WEZEN. GOD NAM
HEM TOT ZICH

grafvak 14

Herman Ruys (19 januari 1923 - 23 oktober 1943)

Mts-student Herman Ruys woonde bij zijn ouders in Bussum. Hij verspreidde het illegale Parool – waar zijn broer Hugo bijzonder actief in was – en hielp (Joodse) onderduikers. Vanaf 1943 deed hij vooral spionagewerk. Eerst voor de Groep Wim, later voor de Gooise verzetsgroep de Vliegende Brigade. Begin september 1943 was hij op een bijeenkomst waar de liquidatie van de 'foute' politiekapitein Woerts op de agenda stond. Door verraad werden alle deelnemers gearresteerd.

Toen Herman gearresteerd werd, gold dat verdachten voor het *Kriegsgericht* kwamen, maar kort hierna werd het *Polizeistandgericht* ingevoerd. 'Zulks is zeer in het nadeel van mijn zoon en diens lotgenoten geweest', aldus zijn moeder na de oorlog, 'want daardoor zijn zij door het *Polizeistandgericht* berecht worden zonder dat van een verdediging sprake was.' Herman werd ter dood veroordeeld en gefusilleerd.

MIJN SCHILT ENDE BETROUWEN ZIJT GHIJ, O GODT, MIJN HEER!

grafvak 14

Hugo Floris Ruys (2 september 1924 - 7 maart 1945)

Scholier Hugo Ruys uit Bussum hoorde tot de vroegste Parool-medewerkers. Hugo was verantwoordelijk voor de verspreiding van de verzetskrant in het Gooi. Vanaf september 1944 was hij betrokken bij de uitgave van het Parool-nieuwsbulletin in Naarden-Bussum. Samen met Wilco Jiskoot was hij actief in de ravitailleringdienst, de ploeg die voedsel voor Paroolmedewerkers regelde.

Hugo werd in januari 1945 in Bussum aangehouden, toen hij op zijn fiets onderweg was met 1500 Parool-nieuwsbulletins. Na een huiszoeking die veel belastend materiaal opleverde, werden ook zijn ouders gearresteerd. Zijn vader stierf in concentratiekamp Neuengamme. Hugo werd met veertien anderen op de Dreef in Haarlem gefusilleerd. De fusillade was een vergelding voor de liquidatie van NSB-agent Zirkzee, uitgevoerd door de communistische verzetsvrouwen Hannie Schaft en Truus Oversteegen.

WEES GETROUW TOT IN DEN DOOD EN IK ZAL U GEVEN DE KROON DES LEVENS. MEDE VOOR ONZE VADER GERRIT RUYS OVERLEDEN 5-4-1945

grafvak 14

Johan Schimmel (7 april 1919 - 23 oktober 1943)

Johan Schimmel, economiestudent in Amsterdam, werd lid van de verzetsorganisatie LOF en later van de OD. Beide bestonden vooral uit oud-militairen. Johan ging ook illegale lectuur verspreiden, waaronder *Het Parool*. In 1942 werd hij gearresteerd en zat hij enkele maanden in concentratiekamp Neuengamme. Na zijn vrijlating richtte hij zich vooral op spionage en sabotage. In juli 1943 deed hij mee aan een overval op een distributiekantoor in Huizen. Kort hierna werd hij opnieuw gearresteerd; het bij de overval gebruikte vuurwapen had hij nog op zak.

Johan werd door een *Polizeistandgericht* ter dood veroordeeld. Op 25 oktober 1943 deden de landelijke en regionale dagbladen – die onder Duitse censuur stonden – op de voorpagina bericht van het doodvonnis van Johan en zes anderen. Het vonnis was intussen ‘door de kogel voltrokken’.

OPENB. 14:13

grafvak 14

Auguste Chrétien Joseph Reitsma (26 juli 1922 - 1 juli 1943)

Guus Reitsma woonde in Oegstgeest en werkte als kantoorbediende in Den Haag. Vanaf 1941 verspreidde hij het illegale Parool en De Geus. Cees Honig betrok hem bij de aanslag op het bevolkingsregister in Amsterdam. Op 27 maart 1943 stond Guus buiten op wacht, terwijl anderen binnen de bandstichting voorbereidden. Samen overmeesterden ze de vier mannen die de eerder overrompelde bewakersploeg kwamen aflossen.

Guus werd na verraad gearresteerd en kwam met twintig andere aanslagplegers voor het *SS- und Polizeigericht*. Twaalf van hen werden ter dood veroordeeld, onder wie Guus. Zijn zus mocht hem nog bezoeken. ‘We zeiden dat er een kans bestond dat we hen allemaal met ruwe diamanten konden vrijkopen. Maar hij zei: “Geen schijn van kans. Koester geen valse hoop. Ik ben op de dood voorbereid.”’

PALMA SUB PONDERE CRESCIT

grafvak 18

Antonius Henricus Frankenmolen (29 juli 1915 - 18 januari 1945)

Amsterdammer Ton Frankenmolen werkte als verkoper bij een warenhuis in de Kalverstraat. In 1943 werd hij ambtenaar bij het Gewestelijk Arbeidsbureau (GAB). In die functie werkte hij de *Arbeitseinsatz* – de gedwongen tewerkstelling van Nederlanders in Duitsland – heimelijk zoveel mogelijk tegen. Bijvoorbeeld door mensen te verwijzen naar ‘goede’ keuringsartsen, valse papieren te verstrekken of documenten te laten verdwijnen. Hiernaast verspreidde hij illegale lectuur, waaronder *Het Parool*.

Op 10 januari 1945 werd Ton op kantoor gearresteerd. Aanleiding was een aanslag door het verzet op negen werkwillige, ‘foute’ GAB-medewerkers. Ton behoorde tot de elf GAB-medewerkers van wie de *Sicherheitspolizei* vermoedde dat zij anti-Duits waren en met de aanslag te maken konden hebben. Zij werden als represaille bij de Amsteldijk gefusilleerd. Vijf weken later werd Tons enige kind geboren: een zoon, Ton.

TON, PAPA, WIJ VERGETEN JE NOOIT

grafvak 24

Edgar Henri Kan (24 juni 1921 - 6 januari 1945)

De Joodse Amsterdammer Edgar Kan dook in 1943 onder. Desondanks hielp hij bij het stencilen en verspreiden van *Het Parool* en werd hij in september 1944 een drijvende kracht achter het dagelijkse nieuwsbulletin. Edgar zag er niet-Joods uit, had een vervalst persoonsbewijs en hielp andere onderduikers met bonkaarten en persoonsbewijzen. In 1944 sloot hij zich aan bij een gewapende verzetsgroep.

Op 5 januari 1945 liep een overval op een suikerwarenfabriek uit op een vuurgevecht en zijn arrestatie. Diezelfde dag stichtte een andere groep brand in de Spieghelschool, waar de administratie zat van mannen die als dwangarbeiders naar Duitsland moesten. Negen werkwillige, 'foute' medewerkers werden thuis opgezocht en neergeschoten. Als represaille voor de brandstichting werd Edgar op 6 januari uit zijn cel gehaald. Met drie mede-overvallers en een andere gevangene werd hij voor de school gefusilleerd.

VOL GEESTDRIFT GAF HIJ ZIJN LEVEN VOOR HET VADERLAND

grafvak 27

Luitje Bakker (31 maart 1918 - 6 januari 1945)

De ongehuwde Luit Bakker was ambtenaar op de secretarie van de gemeente Nieuwe-Niedorp. In 1941 raakte hij betrokken bij het illegale *Parool*. Hij verspreidde de krant in zijn woonplaats en hield zich later ook bezig met het drukken. Luit was ook lid van de verzetsorganisatie LO voor hulp aan onderduikers. Hij regelde onderdak, geld en – via zijn werk als gemeente-ambtenaar – bonkaarten. Ook toen hij in 1943 ernstig ziek was, ging hij hiermee door.

Voor verzetsorganisatie PBC vervalste Luit zo'n vierhonderd persoonsbewijzen. Door onvoorzichtigheid van een ondergedoken spoorwegman die hij een vals persoonsbewijs had gegeven, werd hij op 28 november 1944 gearresteerd. Met negen anderen werd Luit, als vergelding voor een bomaanslag door het verzet op de spoorlijn Amsterdam-Hilversum, bij het spoorwegviaduct aan de Muiderstraat in Diemen gefusilleerd.

HIJ HEEFT DEN GOEDEN STRIJD GESTREDEN

grafvak 27

Cornelis Willem Herman Schreuder (27 mei 1920 - 6 februari 1945)

Kees Schreuder woonde bij zijn ouders in Amsterdam. In 1944 studeerde hij af als werktuigbouwkundig ingenieur aan de HBS. In de loop van de oorlog was hij *Het Parool* gaan verspreiden en in zijn afstudeerjaar werd hij lid van de Binnenlandse Strijdkrachten. Begin 1945 kreeg Kees de opdracht om een fiets te 'vorderen' voor een groepslid dat naar bevrijd gebied moest. Op 9 januari, juist toen hij de overval met een vuurwapen uitvoerde, werd hij opgemerkt door een toevallig passerende medewerker van de *Sicherheitsdienst*.

Kees werd gearresteerd en vastgezet in het Huis van Bewaring aan de Weteringschans. Op 6 februari werd hij met vier anderen geboeid per vrachtwagen naar Hoogkarspel gebracht. In een boomgaard in de dorpskern werd hij gefusilleerd, als vergelding voor een vuurgevecht tussen de NSB-Landwacht en het lokale verzet.

GOD WAS MET HEM

grafvak 29

Willem Eggink (3 mei 1920 - 1 april 1945)

Wim Eggink studeerde sociale geografie in Utrecht. Hij leidde al snel het studentenverzet in de stad. Bij hem thuis werd het overlegorgaan voor het landelijk studentenverzet opgericht. Wim was medeoprichter van de illegale bladen *Slaet op den Trommele!* en *Ons Volk*. In Utrecht was Wim bovendien een van de belangrijkste hoofdverspreider van het illegale *Parool*.

Op 21 januari 1944 werd Wim gearresteerd, tijdens een landelijke razzia onder Paroolmedewerkers. In het tweede Paroolproces kreeg hij zeven jaar tuchthuis opgelegd. Familie en vrienden wachtten hem op bij de gevangenispoort toen hij naar Duitsland zou worden gebracht. Vanuit de vrachtwagen kon Wim zijn vriend Bert van der Burg nog groeten: 'Bert jongen, maak je geen zorgen. Het duurt maar kort.' Wim stierf, ernstig ondervoed en uitgeput, in een tuchthuis in Hameln.

MAAR WIE VOLHARDEN ZAL TOT HET EINDE DIE ZAL ZALIG WORDEN.
MATTHEUS 24:13

grafvak 30

Abraham Kornelis Kuiper (28 augustus 1922 - 23 oktober 1943)

Bram Kuiper studeerde biologie in Amsterdam. In 1942 betrok hij een kamer in het Nieuwe Suikerhofje. Naast drie officiële bewoners telde dit hofje in de oorlog wel dertig onderhuurders. Jonge mensen, studenten, die allemaal in het verzet zaten. Bram verspreidde *De Waarheid*, *De Vrije Katheder* en *Het Parool*. Die laatste kreeg hij van medebewoner Henk Pelser. Per keer bezorgde Bram zo'n 150 exemplaren. Via het studentenverzet kwam hij ook bij verzetsgroep CS6. Hij bereidde sabotageacties voor en vervalste persoonsbewijzen.

In april 1943 werd Bram met meer dan vijftien bewoners van het Nieuwe Suikerhofje opgepakt. Bram kwam vrij, maar werd medio 1943 in België opnieuw gearresteerd toen hij de betrouwbaarheid van een vluchtroute naar Zwitserland controleerde. Hij werd teruggebracht naar Nederland, waar een *Polizeistandgericht* hem ter dood veroordeelde.

grafvak 33

Petrus Antonius Martinus Pooters

(28 augustus 1911 - 1 oktober 1943)

Pam Pooters ontwikkelde zich in 1942 tot een centrale figuur in de verzetsgroep CS6, die wapens verzamelde, sabotage pleegde, collaborateurs liquideerde. Hiernaast hielp hij Joodse landgenoten aan onderduikadressen en voorzag hij onderduikers van bonkaarten, geld en valse persoonsbewijzen. Voor het illegale Parool schreef hij artikelen.

Op 6 augustus 1943 had Pam een afspraak met een verzetsman die een informant van de *Sicherheitspolizei* bleek te zijn. Bij zijn aanhouding probeerde hij te ontsnappen, maar werd door twee kogels geraakt en ingerekend. Op 30 september 1943 veroordeelde een *Polizeistandgericht* Pam en achttien andere CS6-leden ter dood. 'Ik heb nergens spijt van', schreef hij, 'en als ik mijn leven nog eens over moest doen, zou ik het weer net zoo doen!' Pams vrouw Mien, die ook was gearresteerd, werd bevrijd in concentratiekamp Ravensbrück.

WIJ ZIJN DE MEST OP DE VELDEN DER TOEKOMST

grafvak 33

Robbert Cijfer (14 september 1919 - 11 april 1945)

Amsterdammer Rob Cijfer studeerde Nederlands. In 1943 staakte hij zijn studie omdat hij, zoals de meeste studenten, de loyaliteitsverklaring weigerde te ondertekenen. Wie tekende, beloofde niets te doen tegen de Duitse bezetter. De half-Joodse Rob bleef poëzie publiceren. Hij vond het belangrijk 'juist nu de vlam der dichtkunst te laten branden, ook al is haar licht schijnbaar gering bij de brand der vernietiging.'

Rob verspreidde verschillende illegale bladen, waaronder *Het Parool*. Hiermee werd hij op 31 maart 1945 aangehouden. Elf dagen later werd hij met elf anderen in Zijpersluis gefusilleerd, als vergelding voor een bomaanslag door het verzet. 'Heeft ge van mij al het gedicht "Veroordeelde"?', schreef hij een half jaar eerder aan een literair tijdschrift. 'Het begint: Zijn jong gezicht bouwt om de grijze ogen / een laatste vesting, die onneembaar is.'

IN LIEFDEVOLLE NAGEDACHTENIS. R.I.P.

grafvak 36

Johan Godefridus Schippers (13 februari 1923 - 8 maart 1945)

Hans Schippers haalde in 1940 zijn hbs-diploma. Hierna wijdde hij zijn tijd volledig aan het verzet. Hij deed spionagewerk, nam in zijn ouderlijk huis in Amsterdam onderduikers op en hielp hen op weg naar Zwitserland. Vanaf 1943 was hij betrokken bij het illegale Parool. Hans regelde het papier en was contactpersoon voor de drukkers. Medio 1944 werd hij hoofd van de expeditie in Amsterdam. Ook hielp hij illegale groepen in oost-Nederland bij het drukken van plaatselijke Paroolbulletins.

Op 1 maart 1945 werd Hans gearresteerd op de Weteringschans 137, waar hij sinds begin 1944 zat ondergedoken. Een week later werd hij met 52 anderen op de Amsteldijk gefusilleerd, als represaille voor een (vergissings)aanslag door het verzet op Rauter, de *höhere SS- und Polizeiführer* en hoogste SS'er in bezet Nederland.

WAT DE TOEKOMST BRENGEN MOGE MIJ GELEIDT DES HEREN HAND

grafvak 37

Theodoor van Gogh (5 november 1920 - 8 maart 1945)

Theo van Gogh studeerde economie in Amsterdam. In 1943 deed hij mee aan de studentenacties tegen de verplichte loyaliteitsverklaring, waarmee studenten verklaarden niets te doen tegen de Duitse bezetter. Theo hielp – zelfstandig en via de verzetsorganisaties LO en Natura – Joden, onderduikers en verzetsmensen met geld, goederen, bonkaarten, vervalste persoonsbewijzen en onderduikadressen. Ook hielp hij een gedropte radio-operator. Twee keer wist zijn vader hem na arrestatie vrij te kopen.

Eind 1944 bood Theo in zijn vaders kantoor onderdak aan het illegale Parool en *Ons Volk*. Op 1 maart 1945 werd hij opnieuw gearresteerd, op het onderduikadres van Paroolmedewerker Hans Schippers. Een week later werden zij op de Amsteldijk gefusilleerd. Op vijf plekken in Nederland werden die dag in totaal 263 mensen omgebracht, als represaille voor een (vergissings)aanslag door het verzet op SS-generaal Rauter.

MOEDIG EN ONVERSCHROKKEN VOOR DE VRIJHEID

grafvak 37

Cornelis Goudriaan (17 februari 1923 - 8 maart 1945)

Cor Goudriaan simuleerde ziekte toen hij in 1943 in het kader van de *Arbeitseinsatz* als dwangarbeider in Koblenz was. Hij vluchtte uit het ziekenhuis en dook onder bij zijn ouders in Amsterdam. Overdag werkte hij clandestien bij een zadelmakerij, 's avonds typte hij exemplaren van het illegale Parool over en verspreidde die onder buurtgenoten. Hij hielp onderduikers en werd lid van het gewapende verzet: de KP en later de Binnenlandse Strijdkrachten (BS).

Op 26 februari 1945 werden twee mede-BS'ers opgepakt. Uit voorzorg haalde Cor meteen de handgranaten, stenguns en patronen op die zij verborgen hadden in een melkwinkel. Toen de *Sicherheitspolizei* de winkel 's avonds binnenviel, was hij er nog. Hij werd gearresteerd en met 52 anderen op de Amsteldijk gefusilleerd, als represaille voor een (vergissings)aanslag door het verzet op SS-generaal Rauter.

HIJ VROEG NIETS MAAR GAF

grafvak 37

Cornelis Hendrikus de Groot (13 oktober 1913 - 8 maart 1945)

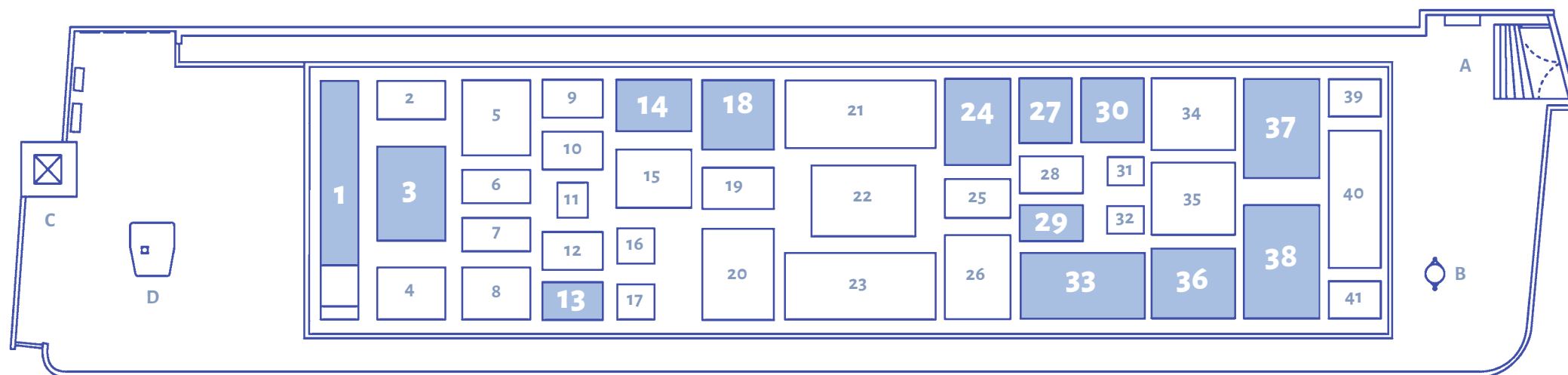
Jurist Kees de Groot was voor de oorlog redacteur van verschillende socialistische bladen. Hij was directiesecretaris bij de KLM en vanaf 1940 ambtenaar bij Economische Zaken in Den Haag. In 1941 raakte hij betrokken bij *Het Parool*. Hij werd al snel een van de belangrijkste medewerkers. Na arrestaties in oktober 1942 was Kees het enige overgebleven redactielid. Een paar maanden lang hield hij *Het Parool* bijna in zijn eentje overeind. Hij schreef artikelen, redigeerde berichten, onderhield contacten met drukkers en verspreiders, organiseerde papier en vervoerde per bakfiets duizenden kranten, waarvan de oplage steeg tot 40.000 stuks.

Op 1 maart 1945 werd Kees gearresteerd, op het onderduikadres van Paroolmedewerker Hans Schippers. Een week later werd hij met 52 anderen op de Amsteldijk gefusilleerd, als represaille voor een (vergissings)aanslag door het verzet op SS-generaal Rauter. Hij stierf onder zijn valse naam; de Duitsers hebben nooit geweten wie hij werkelijk was.

DRAAGT ZIJN IDEEAAL VOORT: EENS MENSWAARDIG BESTAAN VOOR ALLEN

grafvak 38

Eerebegraafplaats Bloemendaal

grafvak 1

- p 5 Robert Willem Douma
- p 5 Krijn Martinus Breur
- p 6 Willem Frederik Gerrese
- p 6 Wibo Sjerp Lans
- p 7 Adrianus Johannes van Leeuwen
- p 7 Herman Jan Meinardi
- p 8 Jacob Melkman
- p 8 Lambert Grégoire Rima
- p 9 Franciscus Robbe
- p 9 Nicolaas Snijders
- p 10 Willem Adolf de Tello
- p 10 Julius Bernardus Varwijk
- p 11 Jan Cornelis Zwanenburg

grafvak 3

- p 11 Jacobus Goris
- p 12 Pieter Franciscus Brittijn

grafvak 13

- p 12 Hendrik van Brenk

grafvak 14

- p 13 Willem Herbertus Jiskoot
- p 13 Herman Ruys
- p 14 Hugo Floris Ruys
- p 14 Johan Schimmel

grafvak 18

- p 15 Auguste Chrétien Joseph Reitsma

grafvak 24

- p 15 Antonius Henricus Frankenmolen

grafvak 27

- p 16 Edgar Henri Kan
- p 16 Luitje Bakker

grafvak 29

- p 17 Cornelis Willem Herman Schreuder

grafvak 30

- p 17 Willem Eggink

grafvak 33

- p 18 Abraham Kornelis Kuiper
- p 18 Petrus Antonius Martinus Pooters

grafvak 36

- p 19 Robbert Cijfer

grafvak 37

- p 19 Johan Godefridus Schippers
- p 20 Theodoor van Gogh
- p 20 Cornelis Goudriaan

grafvak 38

- p 21 Cornelis Hendrikus de Groot

A Ingang

B Urn

C Klokrentoren

D Vlaggenmast

Index

	<i>pagina</i>	<i>grafvak</i>
Bakker, Luitje	16	27
Brittijn, Pieter Franciscus	12	3
Brenk, Hendrik van	12	13
Breur, Krijn Martinus	5	1
Cijfer, Robbert	19	36
Douma, Robert Willem	5	1
Eggink, Willem	17	30
Frankenmolen, Antonius Henricus	15	24
Gerrese, Willem Frederik	6	1
Gogh, Theodoor van	20	37
Goris, Jacobus	11	3
Goudriaan, Cornelis	20	37
Groot, Cornelis Hendrikus de	21	38
Jiskoot, Willem Herbertus	13	14
Kan, Edgar Henri	16	27
Kuiper, Abraham Kornelis	18	33
Lans, Wibo Sjerp	6	1
Leeuwen, Adrianus Johannes van	7	1
Meinardi, Herman Jan	7	1
Melkman, Jacob	8	1
Pooters, Petrus Antonius Martinus	18	33
Reitsma, Auguste Chrétien Joseph	15	18
Rima, Lambert Grégoire	8	1
Robbe, Franciscus	9	1
Ruys, Herman	13	14
Ruys, Hugo Floris	14	14
Schimmel, Johan	14	14
Schippers, Johan Godefridus	19	37
Schreuder, Cornelis Willem Herman	17	29
Snijders, Nicolaas	9	1
Tello, Willem Adolf de	10	1
Varwijk, Julius Bernardus	10	1
Zwanenburg, Jan Cornelis	11	1

*Portretfoto's: Eerebegraafplaats te Bloemendaal;
portretfoto Cornelis Goudriaan Oorlogsgravenstichting*

